

İLİA ÇAVÇAVADZE'NİN ULUSAL KİMLİK SÖYLEMİNDE VATANA ADANMIŞLIK VE FEDAKÂRLIK

Sudan ALTUN*

ÖZ

İlia Çavçavadze'nin şiir evreninde fedakârlık, ulusal uyanış döneminin hem duygusal hem de ideolojik zeminini kuran merkezî bir kavrama dönüşür. *მეფე დიმიტრი თავდადებული* (Mepe Dimitri Tavdadebuli) "Vefalı Kral Dimitri" [1878] ve *განდგეილი* (Gandegili) "Münzevi" [1883] gibi eserlerde bireyin kendi bedenini aşarak ulusun sürekliliğine adanması, modern Gürcü kimliğinin tahayyül edilme biçimlerini görünür kılar. Bu eserlerde fedakârlık, aile bağlarının ötesine taşan bir ulusal sorumlulukla ve teolojik anlam dünyasıyla birleşerek kolektif hafızanın kurucu ögesi hâline gelir. Dimitri'nin ulusun kaderini kendi yaşamıyla özdeşleştiren dramatik tercihi ve münzevinin bedensel çilesi, Çavçavadze'nin ulusal kimliği etik, estetik ve metafizik katmanlarda birlikte ördüğünü gösterir. Fedakârlığın tarihsel kahramanlık anlatılarıyla ve dinî sembolizmle desteklenen bu temsili, Gürcü ulusal bilincinin oluşumunda duygusallık, hafıza ve kutsallık eksenlerinin nasıl iç içe geçtiğini açığa çıkarır. Çavçavadze'nin poetik yaklaşımı, modern ulusun yalnızca siyasal bir birlik değil, aynı zamanda adanmışlık, çile ve ortak kader duygusuyla tanımlanan yoğun bir ahlaki topluluk olarak kurgulandığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: İlia Çavçavadze, Mepe Dimitri Tavdadebuli, Gandegili, vatan, fedakârlık, ulusal kimlik.

HOMELAND DEVOTION AND SELF-SACRIFICE IN THE NATIONAL IDENTITY DISCOURSE OF ILIA CHAVCHAVADZE

ABSTRACT

In the poetic universe of Ilia Chavchavadze, the theme of self-sacrifice emerges as a central conceptual force shaping the emotional and ideological landscape of the Georgian national awakening. Works such as *მეფე დიმიტრი თავდადებული* (Mepe Dimitri Tavdadebuli) "King Dimitri the Self-Sacrificing" and *განდგეილი* (Gandegili) "The Hermit" reveal how the individual's transcendence of personal boundaries in favor of the nation's continuity becomes a key element in the imagining of modern Georgian identity. In these works, sacrificial devotion functions as a foundational component of collective memory, merging national responsibility with a deeply embedded theological sensibility. Dimitri's dramatic choice to equate the nation's fate with his own life, as well as the hermit's ascetic self-consumption, demonstrate Chavchavadze's construction of national identity through intertwined ethical, aesthetic, and metaphysical layers. The convergence of historical heroism, religious symbolism, and emotional intensity illustrates how Georgian national consciousness came to be shaped through intersecting dimensions of memory, sacredness, and communal duty. Ultimately, Chavchavadze's poetic vision presents the modern nation not merely as a political collective but as a moral community defined by devotion, suffering, and a shared sense of destiny.

Keywords: Ilia Chavchavadze, King Dimitri the Self-Sacrificing, The Hermit, homeland, self-sacrifice, national identity.

Giriş

19. yüzyılın son çeyreği, Gürcistan tarihinde yalnızca siyasal dönüşümlerin değil, aynı zamanda ulusal bilincin modern anlamda yeniden kurulduğu bir eşik olarak öne çıkar. Rus İmparatorluğu'nun tahakkümü altındaki bu dönemde, Gürcü toplumu siyasal özerklikten büyük ölçüde yoksundur; buna karşın kültürel alanda yürütülen faaliyetler, ulusal kimliğin yeniden

Araştırma Makalesi

Makale Gönderim Tarihi: 27.11.2025

Yayına Kabul Tarihi: 16.03.2026

* Dr. Öğr. Üyesi, Kafkas Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Kafkas Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, KARS, ORCID ID: 0000-0003-0227-4219, E-posta: sudancetinkaya2010@hotmail.com

tanımlanmasının başat araçları hâline gelir. Binlerce yıllık tarihinde Gürcistan'ın zengin kültürel mirasının önemli bir parçası olan Gürcü edebiyatı, geleneksel halk hikâyelerinden çağdaş romanlara, şiirden tiyatroya kadar uzanan geniş bir yelpazede eserler üreterek, engin bir edebî geleneği sürdürmüştür (Öztürk, 2024, 561). Edebiyat, bu bağlamda salt estetik bir uğraş değil, ulusal öznenin kendisini tarih, dil ve hafıza üzerinden yeniden kurduğu bir düşünsel ve ideolojik alan olarak işlev görür. Bu durum, Başaran'ın ulusal kimliği "verili değil, kültürel bellek aracılığıyla edebî metinlerde inşa edilen bir kurgu" olarak tanımlamasıyla da örtüşmektedir (Başaran, 2007, 63–64). Özellikle şiir türü, hem geniş kitlelere hitap eden duygusal bir söylem üretir, hem de ulusal kimliği kuran metafor, mit ve sembollerin yoğunlaştığı başlıca mecra konumuna yükselir.

Modern Gürcü edebiyatının ve ulusal uyanış hareketinin merkezî figürlerinden biri olan İlia Çavçavadze (1837–1907), bu tarihsel bağlamda bir şair ya da yazar olmakla birlikte ulusal-liberal hareketin düşünsel lideri olarak değerlendirilir. Soylu bir ailede dünyaya gelen ve klasik eğitimini Tiflis ile St. Petersburg'da tamamlayan Çavçavadze, gazetecilik, siyasi faaliyet ve kültürel örgütlenme alanlarında da aktif bir rol üstlenmiş; kurduğu dernekler, yayımladığı gazeteler ve yürüttüğü eğitim girişimleriyle modern Gürcü kimliğinin şekillenmesinde belirleyici olmuştur. Onun edebî üretimi ile toplumsal-siyasal faaliyeti arasındaki sıkı ilişki, şiirlerini yalnızca bireysel duygulanımların ifadesi olmaktan çıkarır; ulusal kimliğin, kolektif hafızanın ve etik sorumluluğun yeniden tanımlandığı metinler hâline getirir. Gürcü ulusal bilincinin oluşumunda dil daima kurucu bir unsur olarak değerlendirilmiştir. Mirzayeva'ya göre, "Asırlardır korunması için büyük çaba sarf edilmiş Gürcü dili kimliği oluşturan temel nokta olmuştur" (2019, 535). Çavçavadze'nin dil merkezli kimlik modelinin modern Gürcistan'da da geçerliliğini koruması, şiirlerindeki dil-vatan bütünleşmesinin tarihsel derinliğini desteklemektedir.

Çavçavadze'nin poetikasında fedakârlık teması, ulusal uyanışın duygusal ve ideolojik zeminini kuran belirleyici bir kavram olarak öne çıkar. Özellikle tarihsel bir figür üzerinden kurgulanan *Mepe Dimitri Tavaddebuli* ile çileci bir münzevi figürü etrafında örülen *Gandegili*, fedakârlığın iki farklı düzlemde —tarihsel-kahramanca ve metafizik-ruhsal düzlemde— temsil edildiği metinler olarak dikkat çeker. Birincisinde kralın kendi yaşamını ulusun kaderiyle özdeşleştirerek feda etmesi, ikincisinde ise münzevinin kendi bedenini ve arzusunu topluluğun ruhsal selameti için yakması, fedakârlığın ulusal kimliğin hem dışsal-siyasal hem de içsel-etik boyutlarını kuran bir eksen hâline geldiğini gösterir. Böylece fedakârlık, yalnızca bireysel bir erdem değil, ulusal cemaatin duygusal ve metafizik birlikteliğini mümkün kılan kurucu bir söylemsel kategoriye dönüşür.

Bu çalışma, İlia Çavçavadze'nin *Mepe Dimitri Tavaddebuli* ve *Gandegili* adlı eserlerinde fedakârlık temasının modern Gürcü ulusal kimliğinin inşasında nasıl işlev gördüğünü incelemeyi amaçlamaktadır. Daha somut olarak, makalenin temel sorunsalı şu şekilde formüle edilebilir: Çavçavadze, fedakârlık ve kurbanlık figürlerini kullanarak ulusu nasıl bir "etik topluluk" olarak kurgulamakta; tarihsel kahramanlık ile ruhsal çileciliği ulusal kimliğin duygusal ve metafizik temellerini güçlendiren iki tamamlayıcı model hâline getirmektedir? Bu çerçevede çalışma, fedakârlığın Çavçavadze'nin şiir evreninde salt bir motif olarak değil, ulusun kendisini tahayyül etme biçimini belirleyen temel bir poetik ve ideolojik örgütleyici olarak nasıl konumlandığını tartışmayı amaçlar.

Araştırma, nitel bir tasarıma sahiptir ve metin odaklı çözümleme yöntemiyle yürütülmüştür. Çalışmanın ana gövdesini, söz konusu iki eserin yakın okuma (close reading) yöntemiyle çözümlenmesi ve bu çözümlerin modern ulus kuramları, kolektif hafıza çalışmaları ve kurbanlık teorileri ışığında yorumlanması oluşturmaktadır. Bu bağlamda Benedict Anderson'ın ulusu "tahayyül edilen siyasal cemaat" olarak tanımlayan yaklaşımı, ulusal birliğin somut temaslardan ziyade ortak duygulanımlar ve ortak fedakârlık anlatıları üzerinden kurulmasını açıklamak açısından işe koşulmaktadır. Ernest Hobsbawm'ın "icat edilmiş gelenekler" kavramı, Dimitri gibi tarihsel figürlerin modern ulusal hafızada kurucu kahramanlara dönüştürülmesini anlamaya elverişli bir çerçeve sunar. Anthony D. Smith'in etno-sembolik ulus kuramı, tarihsel mitler, ortak hafıza, dinî semboller ve kahramanlık anlatılarıyla kurulan ulusal kimlik vurgusuyla, hem *Mepe Dimitri Tavdadebuli*'deki tarihsel fedakârlık figürünün, hem de *Gandegili*'deki çileci münzevinin anlamını genişletir. Kolektif ve kültürel bellek tartışmaları Halbwachs, Assmann vasıtasıyla bu figürlerin ulusal hafıza içinde nasıl işlev gördüğü; René Girard'ın kurban teorisi üzerinden ise fedakârlığın toplumsal düzeni yeniden kuran bir mekanizma olarak nasıl temsil edildiği tartışılacaktır.

Çalışmanın kapsamı, Çavçavadze'nin eserleri arasından özellikle ulusal kimlik ve fedakârlık ilişkisini yoğun biçimde sorunsallaştıran *Mepe Dimitri Tavdadebuli* ile *Gandegili* ile sınırlandırılmıştır. Şairin düzyazı eserleri, gazetecilik faaliyetleri ve diğer şiirleri, bağlam ve arka plan referansları dışında doğrudan çözümleme konusu yapılmamaktadır. Bu durum, makalenin sınırlılığını oluştursa da, seçilen iki metnin fedakârlığı tarihsel ve metafizik düzeylerde temsil eden örnek niteliği, Çavçavadze'nin ulusal kimlik söylemini derinlemesine analiz etmek için yeterli bir poetik zemin sunmaktadır. Ayrıca çalışma, Gürcü edebiyatı üzerine Türkçe literatürün sınırlı oluşu göz önüne alındığında, Gürcü ulusal uyanışının edebî boyutuna ışık tutmayı ve edebiyat-ulus kuramı ilişkisine Kafkasya bağlamında yeni bir tartışma ufku açmayı hedeflemektedir.

Makale, bu doğrultuda şu şekilde yapılandırılmıştır: İlk olarak "Kuramsal Ardalan" başlığı altında modern ulus, kolektif hafıza ve kurbanlık kavramları etrafında bir kavramsal çerçeve sunulacaktır. Ardından "Metin Analizi" bölümünde *Mepe Dimitri Tavdadebuli* ve *Gandegili* şiirleri, fedakârlık ve ulusal kimlik ekseninde ayrıntılı biçimde çözümlenecek; sonrasında "Tartışma" bölümünde metin çözümlemelerinden elde edilen bulgular kuramsal çerçeve ile ilişkilendirilerek bütüncül bir değerlendirme yapılacaktır. "Sonuç" bölümünde ise, Çavçavadze'nin fedakârlık söyleminin modern Gürcü ulus tahayyülüne ve genel olarak ulus-edebiyat ilişkisine sunduğu katkı tartışılacak; gelecekteki çalışmalara yönelik bazı öneriler dile getirilecektir.

Kuramsal Ardalan

1. Modern Ulusun Kavramsal Çerçevesi

19. yüzyıl Avrupa düşüncesi, ulusun geleneksel bağlardan koparak modern anlamda yeniden kurulduğu bir dönemdir. Modern ulusu açıklamaya yönelik kuramsal yaklaşımlar, özellikle ulusun "doğal" bir topluluk değil, tarihsel süreç içinde inşa edilen bir kültürel yapı olduğunu vurgular. Benedict Anderson'ın ulusu "imagined political community" olarak tanımlaması (1991, 5), ulus fikrinin kökenindeki zihinsel ve sembolik boyutları anlamak için temel bir referans niteliğindedir. Anderson'a göre ulusal birlik, üyeleri bir araya getiren somut temaslardan değil, kolektif bir tahayyül ve duygusal yakınlıktan beslenir; bireyler birbirlerini tanımasalar dahi zihinsel bir birlik duygusunu paylaşır (1991, 6). Bu yaklaşım, ulusun estetik, duygusal ve

sembolik alanlarda yeniden üretildiğini ortaya koyar. Benzer biçimde Başaran da ulusu “birlikte hatırlayan/unutan ve ortak bir geçmiş kurgusu etrafında birleşen bir topluluk” olarak tanımlar (2007, 63). Bu yaklaşım, Çavçavadze’nin şiirlerinde inşa edilen duygusal ve sembolik ulus tasavvuruyla doğrudan uyumludur. Edebiyat, özellikle şiir, bu toplu tahayyülün en etkili mecralarından biri olarak işlev görür.

Bu kuramsal yaklaşımlar, Çavçavadze’nin şiirlerinde kurulan fedakârlık söyleminin bireysel bir etik tutum içerisinde olmanın yanı sıra modern ulusal bilinci oluşturan sembolik ve duygusal mekanizmalarla iç içe geçtiğini göstermektedir. Dolayısıyla teorik çerçevenin seçimi, şiirlerdeki temsilin yapısal analizine yön vermekte ve fedakârlığın hem tarihsel hem de metafizik düzlemlerde nasıl işlev kazandığını açıklamak için gerekli kavramsal zemini oluşturmaktadır.

Ernest Hobsbawm’ın modern ulusal geleneklerin büyük ölçüde “icat edilmiş” olduğunu öne süren tezi de (1990, 2), ulusal kimliğin duygusal ve kültürel kaynaklarını anlamak açısından önem taşır. Ulusun tarihsel süreklilik anlatıları çoğu zaman modern siyasal ihtiyaçlarla uyumlu biçimde yeniden kurgulanır. Bu bağlamda tarihsel figürlerin kahramanlaştırılması, mitolojik motiflerin ulusal bir çerçeveye taşınması ve kolektif hafızanın belirli değerler etrafında örgütlenmesi, ulus inşasının temel mekanizmalarıdır.

Anthony D. Smith’in ulusun etnik-kültürel köklerini vurgulayan yaklaşımı ise başka bir boyut ekler. Smith, ulusal kimliğin modern dönemde ortaya çıkan siyasal bir birlikten ibaret olmadığını; aksine tarihsel mitlerin, ortak hafızanın, kolektif sembollerin ve kültürel pratiklerin sürekliliğiyle şekillendiğini belirtir (1999). Bu çerçeve, özellikle dinsel sembolizmin ve kahramanlık mitlerinin modern ulusal bilinçte oynadığı rolün anlaşılmasını sağlar.

Çavçavadze’nin şiirlerinde ulusun somut bir siyasal birlikten çok, duygusal, etik ve metafizik bir topluluk olarak tasarlandığı düşünüldüğünde, bu kuramların her biri onun poetik yaklaşımını anlamada açıklayıcı bir zemin sunar. Fedakârlığın kolektif kimliği kuran bir ana değer hâline getirilmesi Anderson’ın tahayyül edilen cemaat kavramsallaştırmasıyla birlikte Hobsbawm ve Smith’in vurguladığı tarihsel-kültürel inşa süreçleriyle doğrudan ilişkilidir.

2. Ulusal Hafıza, Mit ve Sembolik Eylem

Ulusun kültürel inşasında hafıza yalnızca geçmiş hatırlama biçimi değildir; aynı zamanda bugünü anlamlandırma ve geleceğe yönelik bir ortak yönelim oluşturma aracıdır. Bu bağlamda Kurtaran’ın tanımıyla tarihsel bellek, “bireyin kişiliğini oluşturan aktif bir geçmiş”tir (2024, 64). Bu yaklaşım, ulusal hafızanın geçmiş saklamadığını; bugünü ve ulusal kimliği inşa eden dinamik bir alan olduğunu göstermektedir. Paul Ricoeur’ün bellek üzerine düşüncelerinin işaret ettiği gibi, kolektif hafıza daima seçici ve yeniden kurucu niteliktedir; ulusların kendilerini anlatma biçimleri, geçmişin hangi anlarının hatırlanacağı ve nasıl temsil edileceği üzerinden şekillenir. Bu nedenle ulusal kültürlerde mit, sembolik figürler ve kahramanlık anlatıları, topluluğun ortak duygusal yönelimlerini örgütleyen yapılardır. Bu durum, Gençoğlu’nun ulusal kimliği “toplumun ortak geçmişine ilişkin kurucu olayların hafızada sürekli yeniden üretilmesiyle” oluşan bir yapı olarak tanımlamasıyla da uyumludur (2015, 3).

Hobsbawm’ın “geleneğin icadı” kavramsallaştırması bu noktada önem kazanır. Tarihsel figürlerin ulusal kahramanlara dönüştürülmesi, geçmişin modern kimlik inşası için stratejik biçimde yorumlanmasıyla ilişkilidir. Çavçavadze’nin Dimitri figürünü yücelterek modern Gürcistan’ın kurucu fedakâr kahramanına dönüştürmesi, tam da bu sürecin edebî alandaki güçlü bir

örneğidir. Dimitri'nin ölümü yalnızca tarihsel bir olay değil, ulusun sürekliliğini mümkün kılan "kurucu bir kayıp" olarak yeniden yorumlanır.

Fedakârlığın ulusal hafızayı kuran temel bir motif hâline gelmesi, Gürcü bağlamının kendine özgü özellikleriyle de ilgilidir. 19. yüzyıl Gürcistan'ı, Rus İmparatorluğu'nun egemenliği altında siyasi bütünlüğünü kaybetmiş ancak kültürel direncini korumaya çalışan bir toplumdur. Bu durumda ulusal kimlik, doğrudan siyasal kurumlar aracılığıyla değil; aile, din, toprak ve tarih gibi sembolik öğeler üzerinden yeniden inşa edilir. Fedakârlık, bu sembolik örgünün merkezinde yer alır; geçmişte verilen kayıplar, geleceğe dair ulusal bir kader bilinci oluşturur.

3. Kurban, Fedakârlık ve Etik Topluluk

Fedakârlık kavramının ulusal kimlik bağlamındaki işleyişini anlamak için kurban teorileri önemli bir açıklama alanı sunar. René Girard'ın *Violence and the Sacred* adlı çalışmasında öne sürdüğü kurban modeli, toplulukların içsel çatışmaları çözmek ve düzeni yeniden kurmak için bir kurban figürüne ihtiyaç duyduklarını belirtir. Girard'ın "reconiliatory victim" (1977, 85) ifadesi, kurbanın toplumsal bütünlüğü sağlayan dönüştürücü gücünü açıklamak açısından özellikle dikkat çekicidir. Bu bağlamda kurban, topluluğun kolektif şiddetini yönlendiren ve düzenleyen bir mekanizmadır; kurban edilen kişi, topluluğun birliği için kendi varlığını feda eden bir figüre dönüşür.

Çavçavadze'nin şiirlerinde yer alan fedakârlık teması bu modelle uyumlu bir biçimde işler. Dimitri'nin ölümü, toplumdaki dağılma ve tehdit unsurlarını kendi bedeninde toplayarak ulusal düzeni yeniden kuran kurucu bir eylem hâline gelir. *Gandegili*'deki münzevinin çilesi ise bir anlamda şiddetin yön değiştirdiği, içsel acının topluluğu arındırdığı bir kurbanlık biçimidir. Bu iki örnekte de fedakârlık, bireyin ötesine geçen kolektif bir anlam taşır; ulus, kurbanlık eylemlerin birleştirici gücüyle yeniden üretilir.

Bu çerçevede fedakârlık yalnızca belirli bir siyasi döneme değil, ulusu tanımlayan etik değerlere de işaret eder. Çavçavadze'nin poetikasında ulusal kimlik, vatandaşlık temelinde tanımlanan modern bir birlik olmanın yanında; acılar, kayıplar ve adanmışlık süreçleriyle şekillenen bir etik topluluk olarak kurgulanır. Ulus, fedakârlığın ortak değere dönüştüğü bir duygusal ve ahlaki alan hâline gelir.

4. Ulus, Din ve Kutsallık

Gürcü kimliğinin oluşumunda dini geleneğin merkezi konumu, tarihsel olduğu kadar kültürel bir etkidir. Ronald Grigor Suny, Gürcü ulusal bilincinin tarihsel olarak "dinsel tonlu bir ulusal farkındalık" taşıdığını vurgular (1994, 112). Ortodoks Hristiyanlık, ulusal kimliğin sembollerini, değerlerini ve hafıza yapısını belirleyen başat bir unsurdur.

Bu bağlamda Çavçavadze'nin fedakârlık söylemi teolojik bir anlam derinliğine sahiptir. Fedakârlık, Tanrı'ya adanmışlığın dünyevi bir biçimi olarak sunulur; ulus, kutsal bir cemaat gibi kurgulanır. *Gandegili*'deki ışık metaforu, Hristiyan çile geleneğinin ulusal sorumlulukla birleştiği bir sembolik yapıya karşılık gelir. Münzevinin kendi bedenini tüketerek başkalarına yol göstermesi, ruhsal arınmayı ve ulusal birlik için kendini feda etmeyi aynı anda ifade eder.

Bu çerçevede Çavçavadze'nin ulus anlayışı, modern siyasal bir birlikten çok, kutsal bir topluluk, yani hem etik hem de teolojik boyutlarla örülü bir cemaat olarak görünür. Bu yaklaşım, modern ulus teorilerinin vurguladığı sembolik inşa süreçleriyle birleşerek, fedakârlığın ulusal kimliğin duygusal ve metafizik temellerini nasıl oluşturduğunu açıklar.

Kuramsal çerçevenin sunduğu bu kavramsal zemin, Çavçavadze'nin şiirlerinde fedakârlığın ulusal bilinçle nasıl bütünleştiğini anlamayı mümkün kılar. Ulusal tahayyülün sembolik figürler, kurbanlık eylemler, dini imgeler ve tarihsel kahramanlık anlatıları üzerinden yapılandırıldığı görülmektedir. Bu nedenle bir sonraki bölümde, *Mepe Dimitri Tavaddebuli* ve *Gandegili* eserlerinin poetik yapıları, imgeleri ve anlatı stratejileri ayrıntılı biçimde incelenerek fedakârlığın ulusal kimliğin oluşumunda nasıl işlev gördüğü metinsel düzeyde analiz edilecektir.

Metin Analizi

***Mepe Dimitri Tavaddebuli* Analizi**

İlia Çavçavadze'nin *Mepe Dimitri Tavaddebuli* (1878) eseri, Gürcü ulusal hafızasında yer alan fedakârlık idealini dramatik bir kurban anlatısı üzerinden yeniden kurar. Şiir, tarihsel bir olaya göndermede bulunsa da, gerçeklikten çok etik ve duygusal bir ulus tasavvurunu temellendirir. Çavçavadze, ulusun bekası için kendini feda eden kral figürüyle, ulusal kimliğin ahlaki yapısını "kendini adama" ilkesine dayandırır. Anlatının merkezindeki Dimitri, yalnızca siyasal bir lider değil; ulusal bir fedakârlık ikonu olarak kurgulanır. Dolayısıyla şiir, Gürcü kolektif bilincinin en temel dayanaklarından olan "başkaları için kendini sunma" ethosunu kişileştirir.

Bu eser, Gürcü ulusal bilincinin kurucu unsurlarından olan fedakârlık, özveri ve ulusal birlik düşüncesini dramatik bir kurban anlatısı içinde yeniden kurar. Şiir, tarihsel bir şahsiyet olan Kral Dimitri'nin ölümünü salt tarihî bir olay olarak değil, ulusun ahlaki yapısını belirleyen kurucu bir eylem olarak işler. Eserde bireysel yaşamın değeri, toplumsal bütünlüğün korunması için kendiliğinden feda edilir; bu nedenle şiirin tamamı ulusal kimliğin özünü oluşturan "başkası için yaşamak ve ölmek" düşüncesinin şiirsel bir açılımıdır.

Şiirin XV. bölümünde halkın kralını karşılayışı, ulusal bir yas ritüeli niteliğini taşır. Halkın çığlık ve yakarış içindeki görüntüsü dizelerde açıkça görünür: „ხალხიც დაჰხვდა თავის მეფეს / ვიძითა და წუხილითა.“ *"Halk, kralını feryat ve kederle karşıladı."* (Chavchavadze, 1878, Bölüm XV). Bu sahne, ulus ile kral arasındaki ilişkinin duygusal yoğunluğunu belirler. Bu durum Kurtaran'ın tarihsel belleğe atfettiği işlevle de uyumludur; zira tarihsel bellek bireyler arasındaki bağı güçlendirerek ulusal kimliğin oluşumuna katkıda bulunur (2024, 65). Dimitri'nin fedakârlığı da tam olarak bu birleştirici hafıza mekanizmasını harekete geçirir. Halkın acısı, kralın kendi acısına dönüşür ve ulusal kader ortak bir duygu üzerinde temellenir. Dimitri'nin halkına verdiği cevap fedakârlığın kral için yalnızca bir görev değil, aynı zamanda bir onur olduğunu vurgular: „ერისათვის თავდადება / მეფისათვის სახელია.“ *"Ulus için kendini feda etmek, bir kral için şereftir."* (Chavchavadze, 1878, Bölüm XV). Bu dize, şiirin etik eksenini kurar: Ulusun iyiliği için ölmek, ulusal kimliğin en yüce erdemidir.

XVI. sahnede yaşlı bir adamın sahneye çıkmasıyla şiirin dramatik yapısı daha da yoğunlaşır. Yaşlı adam, iki oğlunu kralın yerine ölüme göndermeyi teklif ederek ulusal fedakârlığın halk içindeki karşılığını gösterir: „აჰა, მეფევ, ორი ბიჭი... მიიღოვი და ინაცვალე.“ *"İşte iki oğlum, al ve benim yerime onları koy."* (Chavchavadze, 1878, Bölüm XVI).

Bu bölüm, fedakârlığın yalnızca kraldan beklenen bir davranış olmadığını; halkın da ulusal bütünlük uğruna kendi evlatlarını gözden çıkarabileceğini gösterir. Ancak kralın buna cevabı ulusal ahlak anlayışının yöneticideki karşılığını ortaya koyar: „მე ერთი ვარ, თქვენ მრავალი, / გვიჯობს ერთი ბევრის რჩენა.“ *"Ben bir kişiyim, siz ise çoksunuz; bir kişiyle birçok kişinin korunması daha iyidir."* (Chavchavadze, 1878, Bölüm XIX). Bu dizeler, ulusal liderliğin

temel ilkesini belirler: liderlik, kendini korumak değil, ulusu korumak için kendini feda etmektir.

Şiirin dramatik derinliği XX. bölümde artar. Dimitri, ölümü “yaşamın üstün biçimi” olarak tanımlar. Bu sahne, Çavçavadze'nin kurban söyleminin teolojik bir boyuta taşındığını gösterir: „თუნდაც მოჰკვდეს ქვეყნისათვის, / ეგ სიკვდილი სიცოცხლეა.” “*Bir kişi ulusu için ölse bile, o ölüm yaşamdır.*” (Chavchavadze, 1878, Bölüm XX). Böylece ölümü anlamlandırmanın çerçevesi biyolojik değil, tamamen ahlaki ve metafizik bir düzleme taşınır.

XXVI–XXVII bölümlerinde Dimitri'nin zindandaki duaları ulusal kurban temasının en yoğunlaştığı sahnelerdir: „ღმერთო, ღმერთო! გთხოვ, მიწყალო... ჩემი სხვისთვის შეიწირო.” “*Tanrım, Tanrım! Sana yalvarıyorum... Burada dökülecek kanımı başkaları için kabul et.*” (Chavchavadze, 1878, Bölüm XXVI). Bu dua, fedakârlığın artık tamamen kutsal bir çerçeveye oturduğunu gösterir. Dimitri'nin ölümü yalnızca ulusun korunması için değil; aynı zamanda Tanrı'nın iradesinin gerçekleşmesi için gereklidir.

XXVIII. bölümde Dimitri'nin idam edilme sahnesi, şiirin dramatik ve sembolik doruk noktasıdır. Burada ölüm bir mağlubiyet değil, ulusal yücelişe dönüşür: „ჰა, ჯალათო! ... თავი ტანსა მოაშორა.” “*Haydi cellat!... Ve başını gövdesinden ayırdı.*” (Chavchavadze, 1878, Bölüm XXVIII).

Dimitri'nin ölümü, Başaran'ın tanımladığı şekilde “kahramanlar ve kurbanlık anlatıları etrafında örgütlenen ulusal bellek mekanizmasının” (2007, 68) tam karşılığıdır. Böylece Dimitri, Gürcü ulusal kimliğinde kurucu kayıp işlevi gören bir bellek figürüne dönüşür. Dimitri'nin son sözleri, ölümüne bilinçli bir teslimiyetin sesi olduğu kadar, ulusu için kendini sunan bir liderin ahlaki zaferini temsil eder. Çavçavadze, Gürcü ulusal kimliğinin merkezine yerleştirdiği fedakârlık ideali doğrultusunda, ölümü ulusal belleğin kurucu eylemine dönüştürür. Neticede *Mepe Dimitri Tavdadebuli*, Gürcü ulusal kimliğinde “kendini adama” ethosunun en güçlü şiirsel anlatımıdır. Dimitri'nin ölümü bir tarihsel kayıp değil; ulusun ahlaki temellerini kuran bir kurban eylemidir. Bu nedenle şiir, fedakârlık ve ulusal birlik fikrinin hem dramatik hem teolojik, hem de kolektif bir yeniden üretimi olarak işlev görür.

Gandegili Analizi

1883 tarihli *Gandegili*, Çavçavadze'nin fedakârlığı ulusal bir ethos olarak anlamlandırmanın yanında derin bir teolojik ve metafizik arayışın sonucu olarak işlediği benzersiz bir poetik metindir. Şiirin merkezindeki münzevi figürü, dünyayla bağlarını kesmiş bir çileci olarak görünse de onun çilesi yalnızca bireysel bir arınma süreci değil; topluluğun ruhsal karanlığını dönüştüren sembolik bir eylem hâline gelir. Böylece Çavçavadze, fedakârlığı tarihsel kahramanlığın ötesine taşıyarak ruhsal bir deneyime, içsel bir yanışa ve etik bir rehberliğe dönüştürür. Münzevinin bedeninde gerçekleşen yanma metaforu, şiirin hem teolojik hem de ulusal anlam örgüsünü belirleyen merkezi bir imgedir.

İlia Çavçavadze *Gandegili* adlı uzun anlatı şiiri, bireysel arınma, dünyevi hazzardan kopuş ve Tanrı'ya yönelik temalarını Gürcü romantik-ulusal kimlik anlayışının merkezî kavramlarıyla birleştirir. Şiir, aynı zamanda toplumsal sorumluluk ve içsel mücadele kavramlarını da içeren çok katmanlı bir etik evren yaratarak, ulusal idealin sadece savaş ve kurban sahnesiyle değil, ruhsal disiplinle de şekillendiğini gösterir.

Şiirin açılış bölümünde anlatıcı, Gergedan Dağları'nın dondurucu ve yüce mekânında kurulu eski manastırın tasvirini verir. Bu mekân, dünyevi gürültüden tamamen uzak, metafizik bir arınma alanıdır: „სადაც დიდებულს მთასა მყინვარსა / ოერზნი, არწივნი ვერ შეჰხებიან.“ *“Ulu buzlu dağın zirvesine ne kartal ne de akbaba erişebilir.”* (Chavchavadze, 1883, Bölüm I). Bu dizeler salt coğrafi bir betimleme değildir. İnsan ruhunun arınması için gerekli olan tecrit ve yücelik kavramlarını da simgeler. Dış dünya karanlık, kaotik ve günahla doluyken; bu dağ tepesindeki sessizlik Tanrı'ya yaklaşmanın koşulu olur.

III. bölümde dünyevi hayatın günah ve kargaşayla dolu yapısı ayrıntılı olarak anlatılır. Bu bölüm, münzevinin dünyayı terk etme kararının ahlaki arka planını belirler: „სადაც მართალი გზას ვერ აუქცევს განსაცდელსა მას ემბაკისასა.“ *“Doğru insan bile şeytanın sınavlarından kaçamaz.”* (Chavchavadze, 1883, Bölüm III). Bu ifade, dünyayı terk etmenin bir kaçış değil; aksine kötülüğün kökünden reddi olduğunu gösterir. Çavçavadze, ruhsal disiplin fikrini ulusal ahlakla ilişkilendirir. Bireyin iyiliği, bütün toplumun manevi temelini oluşturur.

Münzevinin yalnızlık ve dua dolu yaşamı IV. bölümde yoğunlaşır: „დღედაღამ ლოცვით, გოდებით, გვემით / ხორცი სულისთვის უწამებია.“ *“Geceli gündüzlü dua ve yakarışla bedenini ruhu için işkenceye tabi tutmuştur.”* (Chavchavadze, 1883, Bölüm IV). Bu dizeler, fedakârlığın ulusal ya da toplumsal bir nitelikte olmadığını; insanın kendi içsel arınması için de gerekli olduğunu ortaya koyar. Çavçavadze burada “ruhsal fedakârlık” kavramını kurar.

VI. bölüm, şiirin en mistik sahnelerinden biridir. Münzevinin duasına göksel bir işaretle cevap verilir: „იმ სარკმლით სხივი მისი სენაკში / სვეტად ბრწყინვალედ ჩაეშვებოდა.“ *“Güneşin ışığı hücreye bir sütun gibi inledi.”* (Chavchavadze, 1883, Bölüm VI). Bu sahne Tanrı'nın insanla ilişkisinin maddi bir temasa dönüştüğü andır. Işık sütunu, Tanrı'nın kabulünün somut göstergesidir. Mistik deneyimin ulusal kimlikle bağlantısı da burada ortaya çıkar. Gürcü edebiyatında kutsallık, ulusun ruhunu oluşturan bir temel ilke olarak görülür.

Şiirin dramatik kırılma noktası IX–XIV. bölümlerde ortaya çıkar. Şiddetli bir fırtına sırasında manastırın kapısını kırılğan bir ses çalar. Münzevi, sesin insan mı yoksa şeytani bir varlık mı olduğunu ayırt etmekte zorlanır: „ეცა მსწრაფლ კარებს და გადიხედა... ვიღაც კარის ჯაჭვს ზედ მოსდგომოდა.“ *“Hızla kapıya koştı ve dışarı baktı... Biri zincire tutunmuş bekliyordu.”* (Chavchavadze, 1883, Bölüm IX). Bu sahnede münzevinin iman dolu yaşamı ilk kez sınıanır. Çavçavadze burada fedakârlığın yalnızca kendini yakma değil, başkasına yardım etme boyutuna dikkat çeker. Münzevi, tehlikeye rağmen yabancıyı içeri alır.

XII ve XIII. bölümlerde yabancının bir kadın olduğu anlaşılır. Bu, münzevinin ruhsal ve bedensel sınavını başlatan andır: „ემაწვილი ქალი... ნაზად, ამაყად ცეცხლისპირს იჯდა.“ *“Genç bir kadın ateşin önünde zarafetle oturuyordu.”* (Chavchavadze, 1883, Bölüm XII).

Bu dizelerle Çavçavadze, dünyevi güzelliğin hem kutsal hem de tehlikeli doğasını ortaya koyar. Kadının varlığı münzevinin içindeki gizli arzuları uyandırır: „ქალს შეაჩერა ტყვექმნილი თვალი“ *“Gözlerini esir alınmış gibi kadında tuttu.”* (Chavchavadze, 1883, Bölüm XIII). Münzevi için bu, ruhsal bütünlüğün en büyük sınavıdır. Dünya, günah, arzu ve kötülük uzun süre sonra yeniden geri dönmüştür.

XXIV. bölümde münzevi, içsel çöküşün en derin anını yaşar. Kadına yaklaştırmaya niyet ettiği anda, kendini durdurur: „ეგრე ვიდგა... ეჰა, წაწყმედავ, ეს რა სურვილი გულს

გაიტარა?" "Böylece durdu... Ah, mahvolmuşum! Bu nasıl bir arzu kalbime girdi?" (Chavchavadze, 1883, Bölüm XXIV). Burada münzevinin iç çatışması ulusal metafor hâline gelir. Gürcü ulusunun ruhu ile dünyevi yozlaşma arasındaki mücadele, bireyin iç dünyasında sahnelenmiştir.

XXV–XXVI. bölümlerde şiirin şeytani sesi devreye girer. Münzevinin kulağına uğursuz bir ses fısıldar: „დაგდლოე თუ არ!..“ "Seni yendim değil mi?!" (Chavchavadze, 1883, Bölüm XXV). Bu ses, insanın içindeki zaafın kişileştirilmiş hâlidir. Münzevi Tanrı'ya yönelmek ister ama kadının sureti gözlerinin önünden gitmez: „თვალწინ დაუდგა იგივე ქალი.“ "Gözünün önünde yine aynı kadın belirdi." (Chavchavadze, 1883, Bölüm XXVI). Bu an, ruhsal mücadelenin doruk noktasıdır. İman ve arzu artık aynı mekânda çarpışmaktadır.

Şiirin trajik finali XXVII–XXVIII. bölümlerde gerçekleşir. Münzevi, dengesini kaybedip hücreden dışarı fırlar. Tanrısal ışık sütununu yeniden denediğinde mucize artık gerçekleşmez: „და, ეჰა, სხივმა არ დაიჭირა!“ "Ah! Işık onu artık tutmadı!" (Chavchavadze, 1883, Bölüm XXVIII). Bu sahne Çavçavadze'nin en sarsıcı ahlaki mesajını verir: Kutsallık geri döndürülebilir bir lütuf değildir. İman bir kez sarsıldığında, insanın iç dünyası dağılır ve Tanrı'nın lütfu geri çekilir.

Son dizelerde münzevinin ölümü "tanrısal düzenin bozulduğu" bir çöküş olarak anlatılır. Manastır yıkılır, yalnızca rüzgâr ve hayvan sesleri kalır: „აწ შორის ნანგრევით... მარტო ქარიღა დადის და ქმუბს.“ "Şimdi harabeler arasında yalnızca rüzgâr dolaşır ve ulur." (Chavchavadze, 1883, Bölüm XXVIII Son). Bu, bireysel bir düşüşün ulusal bir alegoriye dönüştüğü güçlü bir finaldir. *Gandegili*, Gürcü kimliğinin yalnızca kahramanlık ve fedakârlıkla değil, içsel mücadele ve ruhsal disiplinle kurulduğunu gösteren büyük bir poetik yapı olarak konumlanır.

Mepe Dimitri Tavdadebuli ve *Gandegili* üzerine yapılan çözümlemeler, fedakârlığın Çavçavadze'nin poetikasında hem tarihsel hem teolojik düzeylerde işleyen çok yönlü bir kurucu kategori olduğunu göstermiştir. Tarihsel kahraman Dimitri'nin ulusun varlığını kendi bedeninde temsil eden kurbanlık modeli ile münzevinin ruhsal yanış üzerinden ulusun içsel karanlığını aydınlatan çileci fedakârlığı, ulusal kimliğin dışsal ve içsel boyutlarını besleyen iki tamamlayıcı figüre dönüşmektedir. Bu iki eser birlikte okunduğunda, fedakârlığın yalnızca belirli bir tarihsel bağlamın ürünü değil, modern Gürcü ulusal bilincinin duygusal, etik ve metafizik temellerini şekillendiren kapsamlı bir poetik sistem olduğu anlaşılır. Bu noktada, Çavçavadze'nin fedakârlık söyleminin modern ulus kuramları, kolektif hafıza çalışmaları ve kurbanlık teorileriyle nasıl kesiştiğini tartışmak; şiirlerdeki poetik yapıların ideolojik ve kültürel işlevlerini daha geniş bir teorik bağlama yerleştirmek için zorunludur. Bu nedenle aşağıdaki Tartışma bölümünde, metinsel çözümlemekten elde edilen bulgular kuramsal çerçeveye ilişkilendirilerek bütüncül bir değerlendirme yapılacaktır.

Tartışma

Çavçavadze'nin şiirlerinde fedakârlığın merkezi bir konum kazanması, modern Gürcü ulusal bilincinin nasıl kurgulandığını anlamak için güçlü bir analitik eşik sunmuştur. Her iki eserde de fedakârlık, yalnızca bireysel bir erdem ya da ahlaki bir tercih değil, ulusun sürekliliğini sağlayan yapısal bir değer olarak temsil edilmiştir. Bu tematik yoğunluk, modern ulus düşüncesinin kurucu kavramlarıyla yakından ilişkilidir. Anderson'ın ulusun "tahayyül edilen bir cemaat" olarak inşa edildiğine dair yaklaşımı, Çavçavadze'nin şiirlerinde açık biçimde somut-

laşmıştır. Ulusal birlik, bireylerin birbirini tanımasıyla değil; ortak acılar, ortak kayıplar ve ortak fedakârlık hikâyeleriyle kurulur. Kör ozanın seslendirdiği tarihsel fedakârlık imgesi, ulusun ortak duygusal tarihini inşa eden bir tahayyül mekanizmasıdır. Bu yönüyle *Mepe Dimitri Tavdadebuli*, ulusun sadece tarihsel bir bilgiyle değil, acı ve adanmışlık üzerinden kurulan bir duygu topluluğu olduğunu göstermiştir.

Dimitri'nin kahramanlığı ile *Gandegili*'deki çilecilik arasında kurulan paralellik, ulusal kimliğin bedensel düzeyde olduğu kadar ruhsal düzeyde de kurulduğunu ortaya koymuştur. Dimitri'nin ölümü dışsal bir kurbanlık eylemiyken, münzevinin yanı sıra içsel bir kurbanlık biçimidir. Bu iki figür, ulusun varoluşsal bütünlüğünü sağlayan ikili bir fedakârlık modeli yaratmıştır. Bu durum Girard'ın kurban figürünü toplumsal düzeni yeniden kuran bir unsur olarak tanımlamasıyla uyumludur; ancak Çavçavadze'nin yaklaşımı, kurbanlığı şiddetin yön değiştirdiği bir mekanizma olarak değil, ulusal bilinç için gerekli bir ahlaki çekirdek olarak yeniden yorumlar. Dimitri'nin ölümü ulusal düzeni dışsal tehditlere karşı yeniden tesis etmişken, münzevinin çilesi ulusun içsel dönüşümünü ve ruhsal bütünlüğünü sağlamıştır.

Hobsbawm'ın ulusal geleneklerin "icadı"na ilişkin düşüncesi de Çavçavadze'nin eserlerinde yankı bulur. Dimitri tarihsel bir figürdür; fakat şiirdeki temsilinde modern ulusal mitlerin kurucu kahramanına dönüştürülür. Onun ölümü, modern Gürcü ulusal kimliği için tarihsel bir gerçekte değil, şiirsel bir hafızada yeniden üretilmiştir. Böylece tarih, modern ulusun ihtiyaçlarına göre yeniden anlamlandırılmıştır. Aynı süreç *Gandegili* için de geçerlidir: münzevinin çilesi tarihsel bir kişiye değil, kültürel bir arketipe dayandırılmıştır. Çavçavadze, dini çile geleneğini ulusal bir söylemin hizmetine sokarak, ulusun etik temelini metafizik bir ışık ve arınma üzerinden kurmuştur. Bu açıdan bakıldığında, ulusal kimlik siyasal mücadelelerin yanı sıra ruhsal çabaların ve etik adanmışlıkların da bir ürünü olduğunu göstermiştir.

Smith'in ulusal kimliğin kolektif mitler ve ortak hafıza üzerine kurulduğu yönündeki yaklaşımı, her iki şiirin de temel yapısına nüfuz eder. Çavçavadze'nin bu şiirleri, ulusun kendisini anlamlandırdığı kurucu mitleri üretmiştir. Dimitri'nin ölümü, ulusun tarihsel sürekliliğini sağlayan "kahramanlık miti"dir; münzevinin yanı sıra ise ulusal ruhun derinliğini sağlayan "arınma miti"dir. Bu iki mit, ulus için hem geçmişin anlamlandırılmasını hem de geleceğin şekillendirilmesini mümkün kılar. Ulusal bilinç, bu mitlerin sürekli olarak yeniden üretilmesiyle canlı tutulur.

Çavçavadze'nin fedakârlığı tarihsel olduğu kadar metafizik düzeylerde işleyen çift yönlü bir değer olarak kurması, modern Gürcü ulus tasavvurunun özgünlüğünü ortaya çıkarır. Ulus, onun poetikasında yalnızca dışsal bir siyasal topluluk değil, içsel bir etik cemaat olarak görünür. Bedensel fedakârlık ile ruhsal fedakârlık arasındaki denge, ulusun tarihsel ve ruhsal katmanlarının birlikte inşa edildiğini gösterir. Böylece fedakârlık, ulusal kimliğin hem duygusal çekirdeğini hem de ahlaki sınırlarını belirleyen kurucu bir poetik ilkedir.

Bunların yanı sıra Çavçavadze'nin ulusal kimliği tarihsel kahramanlık ve ruhsal çilecilik eksenlerinde kurması; modern ulus tahayyülünün siyasal kurumlarla değil, etik ve metafizik değerlerle örülen çok katmanlı bir süreç olduğunu göstermektedir. Bu yönüyle Çavçavadze'nin şiirleri, ulus kuramlarında sıklıkla göz ardı edilen duygusal ve ruhsal alanların ulusal bilincin inşasındaki belirleyici rolünü görünür kılmaktadır.

SONUÇ

İlia Çavçavadze'nin poetikasında fedakârlık, modern Gürcü ulusal kimliğinin duygusal, ideolojik ve metafizik temellerini bir araya getiren merkezî bir kavram hâline gelmiştir. *Mepe Dimitri Tavdadebuli* ve *Gandegili* üzerine yapılan çözümlemeler, şairin fedakârlığı yalnızca bireysel bir erdem ya da dinsel bir değerden ibaret görmediğini; onu ulusun kendisini anlamlandırdığı temel ilkelerden biri olarak yorumladığını göstermektedir. Bu iki şiir bir arada okunduğunda, fedakârlığın hem bedensel hem de ruhsal düzlemlerde ulusal kimliği kuran bir poetik mekanizma olduğunu açıkça ortaya çıkarmıştır.

Mepe Dimitri Tavdadebuli'de fedakârlık tarihsel bir kahramanlık anlatısı içinde yer almıştır. Dimitri'nin ölümü, ulusun sürekliliğini sağlayan kurucu bir eylem olarak sunulmuştur. Şair, tarihsel geçmişi aktarmakla kalmamış; onu ulusal hafızayı düzenleyen sembolik bir yapıya dönüştürmüştür. Dimitri'nin kurbanlığı, ulusun ortak kader bilincini güçlendiren bir tarihî mit işlevi görmüştür. Böylece ulusal kimlik, geçmişte yaşanan kayıpları ve adanmışlıkları bugüne taşıyan bir etik hafıza üzerine kurulmuştur.

Gandegili ise fedakârlığı metafizik boyuta taşıyarak tamamlayıcı bir perspektif sunar. Münzevinin çilesi ve kendi bedenini ışığa dönüştüren ruhsal yanışı, fedakârlığın dışsal bir kahramanlık eylemi olmanın yanında içsel bir dönüşüm süreci olduğunu göstermiştir. Bu figürün önemi, ulusun ruhani bütünlüğünü temsil eden bir arınma modeli yaratmasında yatar. Böylece ulusal kimlik, yalnızca tarihsel kahramanlıklarla değil, ruhsal derinlik ve etik arınma süreçleriyle de anlam kazanır.

Bu iki eserin birlikte sunduğu çift yönlü fedakârlık modeli, modern Gürcü ulus tahayyülünün çok katmanlı yapısını görünür kılmaktadır. Çavçavadze, ulusu siyasi bir topluluk olarak ele almanın yanında bedensel ve ruhsal düzeyde süreklilik kazanan bir etik cemaat olarak kurgulamaktadır. Tarihsel mücadele ile ruhsal arınma arasındaki bu bütünleşme, ulusal kimliğin dışsal tehditlere karşı değil, içsel bir ahlaki düzen etrafında da kurulduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, Çavçavadze'nin şiirleri fedakârlığı ulusal kimliğin kurucu ilkesi hâline getiren özgün bir poetik sistem sunmaktadır. Bu sistem, modern ulus teorilerinin işaret ettiği sembolik ve duygusal inşa süreçlerini kendi kültürel bağlamı içinde yeniden yorumlayarak derinleştirir. Fedakârlık, Çavçavadze'nin ulusal bilincinde hem geçmişin anlamlandırılması hem de geleceğe yönelik ortak sorumluluğun belirlenmesi için vazgeçilmez bir değer taşımaktadır. Şairin poetik dünyası, Gürcü ulusal uyanışının edebi bir yansımasıdır. Onun düşünsel ve ahlaki temelini oluşturan bir kaynak niteliğindedir. Böylece bu çalışma, araştırma sorusunda ortaya konan "fedakârlığın ulusal kimliğin etik ve metafizik temelini kurmadaki rolü"nün her iki şiirde de hem tarihsel kahramanlık hem de ruhsal arınma bağlamlarında kurucu bir işlev gördüğünü ortaya koymuştur.

KAYNAKÇA

- ANDERSON, B. (1991). *Imagined communities: Reflections on the origin and spread of nationalism* (Revised ed.). Verso.
- BAŞARAN, G. (2007). Bellek yönetimi ve edebiyat: Türk ulusal kimliğinin inşası ve tarihi romanlar. *Kültür ve İletişim*, 10(2), 63–90.
- CHAVCHAVADZE, I. (1987). *განდგეგილი* [Gandegili / The Hermit]. In *Complete Works* (Vol. 2, pp. 1–35). Ganatleba. (Original work published 1883)

- CHAVCHAVADZE, I. (2016). *მეფე დიმიტრი თავდადებულის* [Mepe Dimitri Tavdadebuli / King Dimitri the Self-Sacrificing]. Bakur Sulakauri Publishing. (Original work published 1878)
- GENÇOĞLU, A. (2015). Türk Ulusal Kimliğinin Kurucu Bir Ögesi Olarak Kolektif Bellek: Okul Ders Kitaplarında Çanakkale Savaşı Anlatıları. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 2015(41), 331-351.
- GIRARD, R. (1977). *Violence and the sacred*. Johns Hopkins University Press.
- HOBBSBAWM, E. J. (1990). *Nations and nationalism since 1780: Programme, myth, reality*. Cambridge University Press.
- KURTARAN, U. (2024). National identity and historical memory: Functionality of historical memory in the formation and development of national identity. *Dynamics in Social Sciences and Humanities*, 5(2), 64–71.
- MIRZAYEVA, N. (2019). Tarihsel Süreç İçerisinde Gürcü Milli Kimliği. *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 5(11), 535-545.
- ÖZTÜRK, G. M. (2024). Gürcü edebiyatında dilin yeniden şekillenmesi: Vaja Pşavela'nın eserleri üzerine bir değerlendirme. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 13(2), 560-571.
- SMITH, A. D. (1999). *Myths and memories of the nation*. Oxford University Press.
- SUNY, R. G. (1994). *The making of the Georgian nation* (2nd ed.). Indiana University Press.

EXTENDED ABSTRACT

In the late 19th century, when Georgia was politically constrained under the domination of the Russian Empire, cultural production became the principal arena in which national identity was rearticulated and preserved. During this period, Ilia Chavchavadze emerged as a leading intellectual of the Georgian national awakening and as a poet who redefined the emotional, ethical, metaphysical foundations of national consciousness. In his poetic universe, sacrifice is framed as the central value through which the nation imagines itself. This study examines how the theme of sacrificial devotion is constructed in two of his major works, *Mepe Dimitri Tavdadebuli* (1878) and *Gandegili* (1883). Through detailed textual analysis, the study reveals that in *Mepe Dimitri Tavdadebuli*, Chavchavadze reconfigures a historical figure into a foundational national martyr whose voluntary death becomes a symbolic act securing the continuity of the Georgian nation. Dimitri's execution is not framed as a political defeat but as a metaphysical triumph, in which the collective fate is elevated above individual life. His final words, prayers, willingness to be offered "for others" construct a poetic theology of nationhood, where sovereignty, memory, sanctity converge. This portrayal aligns with Benedict Anderson's theory of the nation as an imagined community, consolidated through shared emotions and symbolic narratives rather than actual interpersonal bonds. Dimitri thus functions as a unifying figure whose heroic death transforms history into national myth, reflecting Ernest Hobsbawm's concept of "invented traditions," where selected episodes from the past are reinterpreted to sustain contemporary political and cultural identities. In contrast, *Gandegili* offers a metaphysical and introspective model of sacrifice centered on an ascetic hermit whose spiritual struggle unfolds far from worldly conflicts but ultimately reflects the inner drama of the nation. The hermit's retreat into a mountain cell, his self-imposed bodily suffering, his daily ascetic discipline embody a dif-

ferent but complementary mode of devotion. While Dimitri represents the external, public, historical dimension of national sacrifice, the hermit embodies its internal, spiritual, and ethical dimension. His confrontation with desire, sin, and divine withdrawal forms an allegory for the nation's struggle to preserve moral integrity amid corruption and temptation. The collapse of divine light in the final scenes, when the hermit falters before earthly beauty, signifies an individual fall and a symbolic warning about the fragility of the spiritual foundations on which national unity depends. The duality of these sacrificial models—one historical and communal, the other metaphysical and introspective—reveals that Chavchavadze perceives the nation as a layered formation, sustained by political acts or collective memory and by inner ethical discipline. His poetry aligns with Anthony D. Smith's ethno-symbolist approach, emphasizing the endurance of cultural myths, religious motifs, and shared memories in shaping modern national identity. Dimitri's martyrdom functions as a heroic myth that strengthens the nation's historical self-image, while the hermit's ascetic journey embodies an "inner myth" of purification essential for moral cohesion. Viewed through René Girard's theory of sacrifice, both figures assume the role of reconciling victims whose suffering restores social or spiritual order. Dimitri gathers the dangers facing the community into his own body and neutralizes them through his death, while the hermit attempts to internalize and extinguish sources of moral decay through self-denial and spiritual vigilance. Though their paths diverge, both become central figures in the poetic economy of national redemption envisioned by Chavchavadze. The analysis suggests that self-sacrifice in his poetry is neither purely a religious gesture nor merely a political ideal; rather, it is the constitutive force through which the Georgian nation imagines its continuity, purpose, sanctity. Chavchavadze's vision transcends modern political frameworks: the nation is not depicted simply as a civic collective but as a moral community bound by shared suffering, devotion, ethical responsibility. By integrating heroic martyrdom with spiritual asceticism, he constructs a comprehensive symbolic system in which the preservation of national identity requires external acts of historical defense and internal acts of self-discipline. In conclusion, the comparative analysis of *Mepe Dimitri Tavdadebuli* and *Gandegili* shows that Chavchavadze's representation of sacrifice functions as a multidimensional foundation for the modern Georgian national imagination. His poetry locates the essence of nationhood not in institutional structures but in acts of devotion—both visible and invisible—that shape collective memory and moral sensibility. The union of historical heroism and spiritual struggle forms the ethical core of Chavchavadze's national discourse, offering a unique model in which the nation is conceived simultaneously as a political destiny and a metaphysical calling. Thus, sacrifice in Chavchavadze's poetic worldview is not just a literary motif, but a generative principle that gives emotional depth, moral direction, and metaphysical resonance to the modern Georgian nation.